

בַּרְשָׁת

חֻקָּת

עַם אֲוֵנִק לֹוּם וִרְשָׁ"י

פרשת חוקת

במדבר פרק-יט

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל
אַהֲרֹן לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמִימַר:

ב זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה

יְהוָה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל וִיקַחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה

אֲדַמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ

מוֹם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל:

דָּא גִזִּירַת אֲוִרִיתָא דִּי פְקִיד יִי לְמִימַר

מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְבּוּן לָךְ

תּוֹרַתָּא סְמוּקְתָּא שְׁלֻמָּתָא דִּי לִית בָּהּ

מוּמָא דְלֹא סְלִיק עָלָה נִירָא:

זאת חקת התורה. לפי שהשטן ואומות

העולם מונין את ישראל, לומר, מה

המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך

כתב בה חקה, גזרה היא מלפני, אין לך

רשות להרהר אחריה: ויקחו אליך.

לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה

משה במדבר: אדמה תמימה. שתהא

תמימה באדמימות, שאם היו בה שתי

שערות שחורות פסולה: ויקחו אליך.

משלהם, בשם שהם פרקו נזמי הזהב

לעגל משלהם, כך יביאו זו לכפרה

משלהם: פרה אדומה. משל לבן שפחה

שטינג פלטיין של מלך אמרו תבא אמו

ותקנה הצואה, כך תבא פרה ותכפר על

העגל: אדומה. על שם אם יאדימו

בתולע, שהחטא קרוי אדום: תמימה. על

שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי

מומין, תבא זו ותכפר עליהם ויחזרו

לתמותם: לא עלה עליה עול. כשם

שפרקו מעליהם עול שמים:

וְנִתַּתֶּם אֹתָהּ אֶל אֱלֹעֶזֶר

הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מַחוּץ

לַמַּחֲנֶה וְשַׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו:

וְתִתְּנוּ יָתָהּ לְאֱלֹעֶזֶר כַּהֵנָּה וַיִּפֹּק יָתָהּ

לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיָּכּוּס יָתָהּ קַדְמוּהִי:

אלעזר. מצותה בסגן: אל מחוץ למחנה.

חוץ לשלש מחנות: ושחט אותה לפניו.

זר שוחט ואלעזר רואה: אל אלעזר

הכהן. כשם שנקהל על אהרן שהוא כהן

לעשות העגל. ולפי שאהרן עשה את

העגל, לא נעשית עבודה זו על ידו, שאין

קטיגור נעשה סניגור:

ד וְלִקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָה

בְּאַצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֹכַח פָּנָיו

אֲהֵל מוֹעֵד מִדָּמָה שִׁבַּע

פְּעָמִים:

וַיִּסַּב אֶלְעָזָר כֹּהֵנָא מִדְּמָה בְּאַצְבָּעֶיהָ

וַיִּדֵּי לְקַבֵּל אֶפֶי מִשְׁכַּן זְמַנָּא מִדְּמָה

שִׁבְעַ זְמַנִּין:

אֵל נִכַּח פָּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד. עוֹמֵד בְּמִזְרָחוֹ

שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, וּמִתְכוּיִן וְרוֹאֵה פֶתַח שֶׁל

הַיֵּכָל בְּשַׁעַת הַזֹּאת הַדָּם:

הַיֵּשָׁרָה אֶת הַפֶּרֶה לְעֵינָיו אֶת

עֲרָה וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ

עַל פְּרִשָּׁה יִשְׂרָף:

וַיִּקַּד יְת תּוֹרַתָּא לְעִינוֹהִי יְת מִשְׁכָּה

וַיְת בְּשִׁרָה וַיְת דְּמָה עַל אֲכִלָּה יוֹקִיד:

וּשְׂרָף אֶת הַפָּרָה. כַּשֵּׁם שֶׁנִּשְׂרָף הָעֵגֹל:

וּלְקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרִז וְאִזּוֹב

וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֵל תוֹךְ

שְׂרִפַּת הַפָּרָה:

וַיִּסַּב כֹּהֵנָא אֶעָא דְאַרְזָא וְאִזּוֹבָא וְצִבְע

זְהוּרִי וַיִּרְמִי לְגוֹ יְקִידַת תּוֹרַתָּא:

עץ ארז ואזוב ושני תולעת. ג' מינין
הללו כנגד שלשת אלפי איש שנפלו
בעגל. וארז הוא הגבוה מכל האילנות,
ואזוב נמוך מכולם, סימן שהגבוה
שנתגאה וחסא, ישפיל את עצמו כאזוב
ותולעת ויתכפר לו:

וְכַבֵּם בְּגִדֵי הַכֹּהֵן וְרַחֵם
בְּשָׂרוֹ בְּמִים וְאַחַר יָבֹא אֵל
הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד
הָעֶרֶב:

וַיִּצַּע לְבוּשׁוֹהִי כֹהֵנָא וַיִּסְחִי בְשָׁרֶיהָ

בְּמִיָּא וּבַתָּר כֵּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא וַיְהִי

מִסָּאב כֹּהֵנָא עַד רַמְשָׂא:

אל המַחנה. לַמַּחֲנֶה שְׂכִינָה, שְׂאִין טַמָּא

מִשׁוֹלַח חוּץ לַשְּׂתִי מַחֲנוֹת, אֵלֹא זֶב וּבַעַל

קִרִי וּמִצּוֹרֵעַ: וְטַמָּא הִכָּהֵן עַד הָעֶרֶב.

סִרְסְהוּ וּדְרֻשָּׁהוּ, וְטַמָּא עַד הָעֶרֶב וְאַחֲרֵי

יבא אל המַחנה:

ח וַהֲשִׁירָף אֶתְּהָ יִכַּבֶּם בְּגָדֵיהֶם

בַּמַּיִם וְרַחֲמֵן בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם

וְטָמֵא עַד הָעֶרְבֹה:

וְדַמוֹקֵד יִתֶּה יִצְבֵּעַ לְבוּשׁוֹהִי בְּמִיָּא

וַיִּסְחִי בְּשָׂרֶיהָ בְּמִיָּא וַיְהִי מִסָּאב עַד

רַמְשָׁא:

ט וְאַסַּף אִישׁ טָהוֹר אֵת אֶפֶר

הַפָּרָה וְהַנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה

בַּמָּקוֹם טָהוֹר וְהִיתָה לְעֵדוּת

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַשְׁמֶרֶת לְמִי

נָדָה חֲטָאת הוּא:

וַיִּכְנוּשׁ גִּבּוֹר דָּכִי יָת קִטְמָא דְתוֹרְתָא

וַיִּצְנַע לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא בְּאַתֵּר דָּכִי

וְתֵהִי לְכִנְשֻׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִטְרָא

לְמִי אֲדִיּוֹתָא חֲטָאָתָא הִיא:

וְהִנִּיחַ מַחוּץ לְמַחֲנֵה. לְשֹׁלְשָׁה חֲלָקִים

מִתַּחֲלָקָת, אֶחָד נָתַן בַּהֲרֵי הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד

מִתַּחֲלָק לְכָל הַמִּשְׁמְרוֹת, וְאֶחָד נָתַן בַּחֵיל.

זֶה שֶׁל מִשְׁמְרוֹת הִיָּה חוּץ לְעִזְרָה, לִיטּוֹל

מִמֶּנּוּ בְנֵי הָעֵיִירוֹת וְכָל הַצְּרִיכִין לְהַטָּהֵר,

וְזֶה שֶׁבַּהֲרֵי הַמִּשְׁחָה כְּהָנִים גְּדוֹלִים לְפָרוֹת

אחרות מקדשין הימנה, וזה שבחיל נתון
למשמרת מגזרת הכתוב, שנאמר והיתה
לעדת בני ישראל למשמרת: למי נדה.
למי הזיה, כמו וידו אבן בי, לידות את
קרנות הגוים, לשון זריקה: חטאת הוא.
לשון חטוי בפשוטו, ולפי הלכותיו קראה
הכתוב חטאת, לומר שהיא כקדשים
להאסר בהנאה: למשמרת. כמו שפשע
העגל שמור לדורות לפורענות, שאין לך
פקודה שאין בה מפקודת העגל, שנאמר
וביום פקדי ופקדתי וגו', וכשם שהעגל

מטמא כל העוסקין בו, כך פרה מטמאה
כל העוסקין בה, וכשם שנטהרו באפרו
שנאמר ויזר על פני המים וגו', כך ולקחו
לטמא מעפר שרפת החטאת וגו':

וְכַבַּם הָאֵסֶף אֶת אֶפְרַיִם הַפָּרָה
אֶת בְּגָדָיו וְטִמָּא עַד הָעֶרְב
וְהִיטָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגֵּר הִגֵּר
בְּתוֹכָם לְחִקָּת עוֹלָם:

וַיִּצַּב עַד כִּנִּישׁ יֵת קִטְמָא דְּתוֹרָתָא יֵת
לְבוּשׁוֹהֵי וִיְהִי מִסָּאב עַד רַמְשָׁא וְתִהְיִי

לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגִיּוֹרֵיָא דִּיתְגִּיּוֹן

בִּינִיהוֹן לְקַיִם עֲלֵם:

יֵא הַנֶּגַע בְּמֵת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם

וְטָמֵא שְׂבַעַת יָמִים:

דִּיקָרָב בְּמִיתָא לְכָל נֶפֶשׁ דְּאָנְשָׁא

וְיֵהִי מִסָּאב שְׂבַעַת יוֹמִין:

יב הוּא יִתְחַטָּא בּוּ בַּיּוֹם

הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִטָּהַר

וְאֵם לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם

הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי לֹא

יִטְהַר:

הוא יְדֵי עֲלוֹהֵי בְיוֹמָא תְּלִיתָא

וּבְיוֹמָא שְׂבִיעָא יְדֵכִי וְאִם לֹא יְדֵי

עֲלוֹהֵי בְיוֹמָא תְּלִיתָא וּבְיוֹמָא

שְׂבִיעָא לֹא יְדֵכִי:

הוא יתחטא בו. באפר הפרה:

יִגְּמַל כָּל הַנֶּגַע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם

אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶת

מִשְׁכַּן יְהוָה טַמֵּא וְנִכְרְתָהּ

הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי

נָדָה לֹא זָרַק עָלָיו טַמֵּא יִהְיֶה

עוֹד טַמֵּאתוּ בּוֹ:

כָּל דִּיקְרָב בְּמִיתָא בְּנֶפֶשׁ דְּאַנְשָׁא דִּי

יָמוּת וְלֹא יַדֵּי עֲלוּהִי יָת מִשְׁכַּנָּא דִּי

סָאב וִישְׁתַּצִּי אַנְשָׁא הַחַיָּה מִיִּשְׂרָאֵל

אַרִי מִי אֲדִיּוֹתָא לֹא אֲזַדְרִיקוּ עֲלוּהִי

מִסָּאב יְהִי עוֹד סְאוּבְתִּיה בֵּיה:

במת בנפש. ואיזה מת, של נפש האדם,

להוציא נפש בהמה שאין טומאתה צריכה

הזאה. דבר אחר, בנפש, זו רביעית דם:

את משכן ה' טמא. אם נכנס לעזרה

אפילו בטבילה, בלא הזאת שלישי

ושביעי: עוד טומאתו בו. אע"פ שטבל:

יד זאת התורה אדם כי ימות

באהל כל הבא אל האהל וכל

אשר באהל יטמא שבעת

ימים:

דָּא אֲוֹרִיתָא אֲנֵשׁ אֲרִי יְמוֹת בְּמִשְׁכָּנָא

כָּל דְּעָלִל לְמִשְׁכָּנָא וְכָל דִּי בְּמִשְׁכָּנָא

יְהִי מִסָּאב שְׁבַעַא יוֹמִין:

כָּל הַבָּא אֶל הָאֵהָל. בַּעֲוֹד שֶׁהֵמָּה בְּתוֹכֵהּ:

טו וְכָל כָּלִי פֶתִיחַ אֲשֶׁר אֵין

צְמִיד פֶתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:

וְכָל מִן דְּחֶסֶף פֶתִיחַ דְּלִית מְגִיפַת

שִׁיעַ מִקָּה עֲלוֹהֵי מִסָּאב הוּא:

וְכָל כָּלִי פֶתִיחַ. בְּכָלִי חֶרֶם הַכְּתוּב מִדְּבַר,

שאיין מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו,
לפיכך אם איין מגופת צמידתו פתולה
עליו יפה בחבור, טמא הוא, הא אם יש
צמיד פתיל עליו, טהור: פתיל. לשון
מחובר בלשון עברי, וכן נפתולי אלהים
נפתלתי, נתחברתי עם אחותי:

טו וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פָּנַי
הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל חָרֵב אִו בְּמַת
אִו בְּעֶצֶם אָדָם אִו בְּקֶבֶר
יִטְמָא שְׂבַעַת יָמִים:

וְכָל־דֵּי יִקְרַב עַל אִפִּי חֶקְלָא בְּקִטְל

חֶרֶבָא אוּ בְּמִיתָא אוּ בְּגִרְמָא דְּאַנְשָׁא

אוּ בְּקִבְרָא יְהִי מִסָּאב שְׂבַעַא יוֹמִין:

עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה. רְבוּתֵינוּ דְּרֵשׁוּ לְרְבוּת

גּוֹלָל וְדוּפֶק, וּפְשׁוּטוֹ, עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה שְׂאִין

שֵׁם אֶהֱלֵ, מִטְמֵא הַמַּת שֵׁם בְּנִגְיָעָה:

יִזְּ וְלִקְחוּ לְטִמָּא מִנְּעֶפֶר שְׂרִפֹּת

הַחֲטָאת וְנָתַן עָלֵיו מַיִם חַיִּים

אֵל פְּלִי:

וַיִּסְבוּן לְדַמְסָאב מֵעֶפֶר יְקִידַת חֲטָאֲתָא

וַיִּתֵּן עֲלוֹהֵי מִי מִבּוּעַ לְמֶן:

שני יח

וְלָקַח אֶזְזוּב וְטַבַּל בַּמַּיִם אִישׁ

טַהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֲהָל וְעַל כָּל

הַכֵּלִים וְעַל הַנִּפְשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ

שָׁם וְעַל הַנִּגַּע בַּעֲצָם אוֹ

בַּחֲלָל אוֹ בַּמָּת אוֹ בַּקֶּבֶר:

וַיִּסַּב אֶזְוָבָא וַיִּטְבֹּל בְּמֵי־אֲגֵר דְּכִי
וַיֵּדִי עַל מִשְׁכְּנָא וְעַל כָּל מִנְיָא וְעַל
נַפְשָׁתָא דִּי הוּוּ תַמָּן וְעַל דִּיקָרָב
בְּגֵרְמָא אוּ בְקִטְיָלָא אוּ בְמִיתָא אוּ
בְקִבְרָא:

יְטַוְהִיזָה הַפְּתָחַר עַל הַפְּתִימָא בִּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וְחִטָּאוּ בִּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכַבֵּם
בְּגֵדֵיּוֹ וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָהַר

בְּעֶרְבִי:

וַיְדִי דְכִיָּא עַל מִסְאָבָא בְּיוֹמָא

תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וַיִּדְכִּינִיהּ

בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וַיַּצַּבַּע לְבוּשׁוֹהִי וַיִּסְחִי

בְּמִיָּא וַיִּדְכִּי בְּרַמְשָׁא:

וַחֲטָאוּ בְיוֹם הַשְּׁבִיעִי. הוּא גַּמֵּר טַהֲרָתוֹ:

כ וַאֲיִשׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא

יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הֶנֶפֶשׁ הַחַוָּא

מִתּוֹךְ הַקִּהָל כִּי אֶת מִקְדָּשׁ

יְהוָה טָמֵא מִי נִדָּה לֹא זָרֵק

עָלָיו טָמֵא הוּא:

וְגֵבֶר דִּי יִסְתָּאב וְלֹא יָדִי עֲלוֹהִי

וְיִשְׁתִּיּצִי אֲנָשָׁא הֵהוּא מִגּוֹ קָהֳלָא אֲרִי

יָת מִקְדָּשָׁא דִּי סְאִיב מִי אֲדִיּוֹתָא לֹא

אֲזַדְרִיקוּ עֲלוֹהִי מִסָּאב הוּא:

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמֵא וְגו'. אִם נֹאמַר מִקְדָּשׁ

לְמָה נֹאמַר מִשְׁכַּן כּו', כִּדְאִיתָא בְּשִׁבּוּעוֹת:

כֹּא וְהִיתָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם

וּמִזֶּה מִי הִנֵּדָה יִכַּבֶּם בְּגִדֵּי

וְהִנֵּגַע בְּמִי הִנֵּדָה יִטְמֵא עַד

הָעָרִב:

וְתִהְיֶה לְהוֹן לְקִים עֲלֵם וְדִידִי מִי

אֲדִיּוֹתָא יִצְבֵּעַ לְבוּשׁוֹהִי וְדִיקָרֵב בְּמִי

אֲדִיּוֹתָא יְהִי מִסָּאֵב עַד רְמִשָּׂא:

ומזה מי הנדה. רבותינו אמרו שהמזה

טהור, וזה בא ללמד שהנושא מי חטאת

טמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו,

מה שאין כן בנוגע, וזה שהוציאו בלשון

מזה, לומר לך שאינן מטמאין עד שיהא

בהן שיעור הזאה: והנוגע וגו' יטמא. ואין

טעון כבוס בגדים:

כב וכל אשר יגע בו הטמא

יטמא והנפש הנגעת תטמא

עד הערב: (פ)

וכל די יקרב ביה מטמא ביה יהי מטמא

ואנש דיקרב ביה יהי מטמא עד

רמשא:

וְכָל־אִשֶּׁר־יֵגַע־בּוֹ. הַטָּמֵא הַזֶּה שֶׁנִּטְמָא
בַּמֶּת, יִטְמָא: וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגְעָתָה. בּוֹ בַטָּמֵא
מֵת: הַטָּמֵא עַד הָעֶרֶב. מִכָּאן לְמַדְנוּ
שֶׁהַמֶּת אֲבִי אֲבוֹת הַטּוֹמָאָה, וְהַנוֹגֵעַ בּוֹ אֶב
הַטּוֹמָאָה, וּמִטְמָא אָדָם, זֶהוּ פִירוּשָׁהּ לְפִי
מִשְׁמַעָהּ וְהַלְכוֹתֶיהָ. וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה,
הֶעֱתַקְתִּי מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְרֵשֵׁן.
וְזֶהוּ:

במדבר פרק-כ

אֲוִיבָאֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה

מִדְבַּר צֵן בַּחֲדָשׁ הִרְאֵשׁוֹן

וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקֶדֶשׁ וְתַמַּת שָׁם

מֵרִים וְתִקְבַּר שָׁם:

וְאַתּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנִשְׁתָּא

לְמִדְבָּרָא דְצִין בִּירְחָא קִדְמָאָה וַיְתִיב

עֲמָא בְּרָקָם וּמִיתַת תַּמָּן מֵרִים

וְאַתְקַבַּרַת תַּמָּן:

כל העדה. עדה השלמה, שכבר מתו מתי

מדבר ואלו פרשו לחיים: ותמת שם

מרים. למה נסמכה מיתת מרים לפרשת

פרה אדומה, לומר כך, מה קרבנות

מכפרין, אף מיתת צדיקים מכפרת:

ותמת שם מרים. אף היא בנשיקה מתה.

ומפני מה לא נאמר בה על פי ה', שאינו

דרך כבוד של מעלה, ובאהרן נאמר על פי

ה', באלה מסעי:

ב וְלֹא הָיָה מִיָּם לַעֲרֹה וַיִּקְהֲלוּ

עַל מִנְּשָׁה וְעַל אֶהְרֹן:

וְלֹא הָיָה מִיָּא לְכַנְשָׁתָא וְאֶתְכַנְּשׁוּ עַל

מִשֶּׁה וְעַל אֶהְרֹן:

וְלֹא הִיָּה מִיָּם לְעַדָּהּ. מִכָּאן, שִׁכְל' מ' שִׁנָּה

הִיָּה לָהֶם הַבֶּאֱר בִּזְכוּת מֵרִים:

ג. וַיִּירָב הָעָם עִם מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ:

לֹא־אָמַר וְלֹא גִּוְעָנוּ בְּגֹעַ אֲחֵינוּ

לִפְנֵי יְהוָה:

וַנִּצָּא עִמָּא עִם מֹשֶׁה וַאֲמָרוּ לְמִיָּמָר

וְלֹא דַמְתָּנָא בְּמוֹתָא דַּאֲחֵנָא קָדָם יי:

וְלֹא גִוְעָנוּ. הַלֹּאִי שְׁגִוְעָנוּ: בְּגֹעַ אֲחֵינוּ.

במיתת אחינו בדבר, למד שמיתת צמא
מגונה ממנה: בגוע. שם דבר הוא, כמו
במיתת אחינו, ולא יתכן לפרשו כשמתו
אחינו, שאם כן היה לו להנקד בגוע:

וְלִמָּה הִבֵּאתֶם אֶת קֹהֶל יְהוָה
אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוֹת שָׁם
אֲנַחְנוּ וּבְעִירָנוּ:

וְלִמָּה אֶעֱלֶתוֹן יְת קֹהֶלָא דִּי לַמִּדְבָּרָא
הַדִּין לַמַּמֶּת תַּמָּן אֲנַחְנָא וּבְעִירָנָא:

ה וְלִמָּה הֵעָלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם

לְהַבִּיאַ אֶת־נוֹ אֶל הַמָּקוֹם הַרְע

הַזֶּה לֹא מָקוֹם זֶרַע וְתֹאנָה

וְגִפֹּן וְרִמּוֹן וּמִיִּם אֵין לְשִׁתּוֹת׃

וְלִמָּה אֲסַקְתּוֹנָא מִמִּצְרַיִם לֹא־יִתָּאָה

יִתְנָא לֹא־תֵרָא בִישָׁא הֲדִין לֹא אֲתֵר

כְּשֵׁר לְבֵית זֶרַע וְאֵף לֹא תֹאנִין

וְגִפֹּנִין וְרִמּוֹנִין וּמִיָּא לֵית לְמִשְׁתֵּי׃

ו וַיָּבֹא מִשָּׁה וַאֲהֵרֹן מִפְּנֵי

הַקֹּהֵל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד

וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְבוֹד

יְהוָה אֲלֵיהֶם: (פ)

וַעֲלֵ מִשֶּׁה וַאֲהֲרֹן מִן קֶדֶם קָהֵל

לְתַרְע מִשְׁכַּן זְמַנָּה וַנִּפְּלוּ עַל אִפְּיָהוֹן

וַאֲתַגִּיל יִקְרָא דִּי לְהוֹן:

שְׁלִישִׁי -

במחברות

שני

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

חָק אֶת הַמִּשְׁפָּחָה וְהַקְהֵל אֶת

הַעֲדָה אֶתְּהָ וְאַהֲרֹן אֶחָיֶךָ

וְדַבַּרְתֶּם אֵל הַסֵּלֶע לְעִינֵיהֶם

וְנָתַן מִיָּמָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם

מִיָּם מִן הַסֵּלֶע וְהִשְׁקִיתָ אֶת

הַעֲדָה וְאֶת בְּעִירָם׃

סֹב יָת חוּטְרָא וְאֶכְנֵשׁ יָת כְּנֶשֶׁתָּא אֶתְּ

וְאַהֲרֹן אַחֲוֶךָ וְתַמְלִלֹן עִם כִּיפָא

לְעִינֵיהוֹן וְיִתֵּן מוֹהִי וְתַפִּיק לְהוֹן מִיָּא

מִן כִּיפָא וְתַשְׁקִי יָת כְּנֶשֶׁתָּא וְיִתְּ

בְּעִירָהוֹן:

וְאֵת בַּעֲיֵרָם. מִבֶּאֱן שַׁחַם הַקֶּבֶ"ה עַל

מִמוֹנֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל:

טוֹיִקָּח מִנְּשָׁה אֶת הַמַּטָּה מִלְּפָנַי

יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוֵּהוּ:

וְנָסִיב מִנְּשָׁה יֵת חוּטָרָא מִן קֶדֶם יי

כְּמֵא דִּי פִקְדִיָּה:

וַיִּקְהֲלוּ מִנְּשָׁה וְאַהֲרֹן אֶת

הַקָּהָל אֵל פָּנַי הַסֵּלַע וַיֹּאמְרוּ

לָהֶם שָׁמְעוּ נָא הַמָּרִים הַמֶּן

הַסֵּלַע הַזֶּה נּוֹצִיא לָכֶם מַיִם:

וְאֶכְנִישׁוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן יֵת קָהֳלָא לְקָדָם

כִּיפָא וְאִמַר לְהוֹן שְׁמְעוּ כְעַן סֶרְבַּנְיָא

הַמֶּן כִּיפָא הֵדִין נִפִּיק לְכוֹן מִיָּא:

וּיְקַהְלוּ וְגו'. זֶה אֶחָד מִן הַמְקוֹמוֹת

שֶׁהַחֲזִיק מוֹעֵט אֶת הַמְרוֹבָה: הַמֶּן הַסֵּלַע

הַזֶּה נּוֹצִיא. לְפִי שֶׁלֹא הָיוּ מְכִירִין אוֹתוֹ,

לְפִי שֶׁהָלַךְ הַסֵּלַע וַיֵּשֶׁב לוֹ בֵּין הַסֵּלְעִים

כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק הַבָּאָר, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים

לָהֶם מָה לָכֶם מֵאִיזָה סָלַע תּוֹצִיאוּ לָנוּ
מִיָּם, לָכֵךְ אָמַר לָהֶם הַמּוֹרִים, סֹרְבָנִים,
לְשׁוֹן יֹזֵנִי שׁוֹטִיִּים, מוֹרִים אֶת מוֹרֵיהֶם, הַמֶּן
הַסָּלַע הַזֶּה שֶׁלֹּא נִצְטוּיְנוּ עָלָיו נּוֹצִיא לָכֶם
מִיָּם:

יֹא וַיָּרֶם מִנְּשָׁה אֶת יָדוֹ וַיִּךְ אֶת
הַסָּלַע בְּמַטְּהוֹ פַּעֲמָיִם וַיִּצְאֻ
מִיָּם רַבִּים וַתֵּשֶׁת הָעֶדָה
וַבְּעִירָם: (ס)

וַיֵּרֶם מִנְּשָׁה יָת יְדֶיהָ וּמָחָא יָת פִּיפָא

בְּחוּטְרִיהַ תִּרִּין זְמַנִּין וּנְפָקוּ מִיָּא סְגִיָּא

וְשִׁתִּיאת כְּנִשְׁתָּא וּבְעִירָהוּן:

פעמים. לפי שבראשונה לא הוציא אלא

טיפין, לפי שלא צוה המקום להכותו אלא

ודברתם אל הסלע, והמה דברו אל סלע

אחר ולא הוציא, אמרו שמא צריך

להכותו כבראשונה, שנאמר והכית בצור,

ונזדמן להם אותו סלע והכהו:

יב־וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאַל

אַתָּה רֹץ יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתָּם בִּי

לְהַקְדִּישְׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל

לְכֵן לֹא תִבְיֹאוּ אֶת הַקֹּהֶל הַזֶּה

אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם:

וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן חֲלָף דִּי לֹא

הֵימָנְתוּן בְּמִימָרִי לְקַדְּשׁוֹתִי לְעֵינֵי בְנֵי

יִשְׂרָאֵל בְּכֵן לֹא תַעֲלוּן יְת קֹהֶלֶא הַדִּין

לְאֶרֶץ דִּי יִהְיֶה לְהוֹן:

יַעַן לֹא הֵאֱמַנְתֶּם בִּי. גִּלָּה הַכְּתוּב שֶׁאֲכֹלִי

חֹטֵא זֶה בְּלִבִּי הָיוּ נִכְנָסִין לְאֶרֶץ, כְּדִי שֶׁלֹּא

יאמרו עליהם, כעון שאר דור המדבר
שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, כך היה
עון משה ואהרן. והלא הצאן ובקר ישחט
קשה מזו, אלא לפי שבסתר חסך עליו
הכתוב, וכאן שבמעמד כל ישראל לא
חסך עליו הכתוב, מפני קדוש השם:
להקדישני. שאילו דברתם אל הסלע
והוציא, הייתי מקודש לעיני העדה,
ואומרים מה סלע זה, שאינו מדבר ואינו
שומע ואינו צריך לפרנסה, מקיים דבורו
של מקום, קל וחומר אנו: לכן לא תביאו.

בשבועה, כמו לכן נשבעתי לבית עלי,

נשבע בקפיצה שלא ירבו בתפלה על כד:

יִגְהַמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְהוָה וַיִּקְדָּשׁ

בָּם: (ס)

אֵינוֹן מִי מִצֹּתָא דְנָצוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל

קָדָם יי וְאֶת־קֹדֶשׁ בְּהוֹן:

המה מי מריבה. הם הנזכרים במקום

אחר, את אלו ראו אצטגניני פרעה

שמושיעין של ישראל לזקה במים, לכך

גזרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו:
ויקדש בם. שמתו משה ואהרן על ידם.
שכשהקב"ה עושה דין במקודשיו, הוא
יראוי ומתקדש על הבריות, וכן הוא אומר
נורא אלהים ממקדשיך, וכן הוא אומר
בקרובי אקדש:

רביעי

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכָיו מִקֶּדֶשׁ
אֶל מֶלֶךְ אֲדָוָם כֹּה אָמַר אֲחִיךָ

יִשְׂרָאֵל אֶתְּהָ יִדְעֶתָ אֶת כָּל

הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצֵּאתָנוּ:

וְשַׁלַּח מִשָּׁה אֶזְגָּדִין מֶרְקָם לֹות מִלְכָּא

דְּאָדוּם כְּדָנָן אֲמַר אַחוּךְ יִשְׂרָאֵל אֶתְּ

יִדְעֶתָ יֵת כָּל עֲקֵתָא דִּי אֲשַׁכְחֵתָנָא:

אֲחִיד יִשְׂרָאֵל. מַה רָאָה לְהִזְכִּיר כֵּאֵן

אֲחוּהָ, אֵלֹא אֲמַר לֹו אֲחִים אֲנַחְנוּ, בְּנֵי

אֲבֵרָהֶם שְׁנֵאמַר לֹו כִּי גַר יִהְיֶה זֶרַעְךָ, וְעַל

שְׁנֵינוּ הִיָּה אוֹתוֹ הַחוּב לְפִרְעוֹ: אֶתְּהָ יִדְעֶתָ

אֶת כָּל הַתְּלָאָה. לְפִיכָךְ פִּירֵשׁ אֲבִיכֶם

מעל אבינו, וילך אל ארץ מפני יעקב
אחיו, מפני השטר חוב המוטל עליהם,
והטילו על יעקב:

טו וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרֵימָה
וַיָּשָׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים
וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹאֲבֹתֵינוּ:
וַנַּחֲתוּ אֲבֹתָנוּ לְמִצְרַיִם וַיִּתִּיבֵנָה
בְּמִצְרַיִם יוֹמִין סְגִיָּאִין וְאַבְאִישׁוּ לָנָה
מִצְרָאִי וְלֹאֲבֹתָנוּ:

וירעו לנו. סבלנו צרות רבות: ולאבותינו.

מכאן שהאבות מצטערים בקבר

כשפורענות באה על ישראל:

טז וַנִּצְעַק אֶל יְהוָה וַיִּשְׁמַע

קִלְנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצַּאנוּ

מִמִּצְרַיִם וְהֵנָּה אֲנַחְנוּ בְּקֶדֶשׁ

עִיר קֹדֶשׁ גְּבוּלָה:

וְצִיֵּנָה קָדָם יי וְקִבִּיל צְלוֹתָנָה וּשְׁלַח

מַלְאָכָה וְאַפְקֵנָה מִמִּצְרַיִם וְהֵא אֲנַחְנָה

בְּרַקִּים קִרְתָּא דְּבִסִּטְר תְּחוּמָּךְ:

**וַיִּשְׁמַע קוֹלָנוּ. בְּבִרְכָּה שִׁבְרַכְנוּ אֲבִינוּ
הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, שֶׁאֲנוּ צוֹעֲקִים וְנִעֲנִים:
מִלֵּאךְ. זֶה מִשָּׁה, מִכָּאן שֶׁהַנְּבִיאִים קְרוּיִם
מִלֵּאכִים, וְאוֹמֵר וַיְהִי מִלְּעִיבִים בְּמִלֵּאכִי
הָאֱלֹהִים:**

**יִזְנַעְבָּרָה נָא בְּאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר
בְּשִׂדָּה וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתָּה מִי
בְּאֵר דִּירָךְ הַמִּלֶּךְ נִלְךָ לֹא נִפְּטָה
יָמֵינוּ וְשִׁמְאֹל עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר**

וְבִלְדִּי:

**נְעִיבֵר כְּעֵן בְּאַרְעֵךְ לֹא נְעִיבֵר בַּחֲקֵל
וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתִּי מִי גּוֹב בְּאַרְחַ מִלְכָּא
נִיזִיל לֹא נִסְטִי לִימִינָא וְלִשְׁמָאלָא עַד
דְּנְעִיבֵר תְּחוּמֵךְ:**

**נַעבְרָה נָא בְּאַרְעֵךְ. אִין כֹּךְ לְעִזְרָא עַל
הִירוּשָׁה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּשְׁם שֶׁל
פְּרַעַת הַחֹב, עֲשֵׂה לָנוּ עִזָּר מַעֲט לְעִבּוּר
דֶּרֶךְ אֶרֶץ: וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֶר. מִי בּוֹרוֹת
הִיָּה צְרִיךְ לִזְמַר, אֲלֵא כֵךְ אִמַּר מִשָּׁה אֶף**

על פי שיש בידינו מן לאכול ובאר
לשתות, לא נשתה ממנו, אלא נקנה מכם
אוכל ומים להנאתכם. מכאן לאכסנאי
שאף על פי שיש בידו לאכול יקנה מן
החנוני, כדי להנות את אושפיזו: דרך
המלך נלך וגו'. אנו חוסמים את בהמתנו
ולא יטו לכאן ולכאן לאכול:

יח וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲדֹם לֹא
תַעֲבֹר בִּי פֶן בַּחֲרֹב אֵצֶא
לְקִרְאָתִי:

וַאֲמַר לִיה אֲדוֹמָאָה לֹא תַעֲבֹר בְּתַחוּמֵי

דְּלִמָּא בְּדִקְטָלִין בְּחֶרֶבָא אָפּוֹק

לְקַדְמוּתָךְ:

פֶּן בַּחֲרֵב אֵצֶא לְקִרְאָתְךָ. אַתֶּם מִתְּנָאִים

בְּקוֹל שְׁהוֹרִישְׁכֶם אֲבִיכֶם, וְאִמְרַתְּם וְנִצַּעְתֶּם

אֵל ה' וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ, וְאֲנִי אֵצֶא עֲלֵיכֶם

בְּמָה שְׁהוֹרִישְׁנִי אֲבִי וְעַל חֶרֶבְךָ תַּחֲיֶיהָ:

יְיָ וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּמִסְלָה נַעֲלָה וְאַם מִיָּמִיד

נִשְׁתָּה אֲנִי וּמִקְנֵי וְנִתְּתִי

מִכָּרָם רַק אֵין דָּבָר בְּרָגְלִי

אֶעְבְּרָה:

וְאָמְרוּ לִיה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְח כְּבִישָׂא

נֶסֶק וְאִם מִימָךְ נִשְׁתִּי אֲנָא וּבְעִירִי

וְאַתָּן דְּמִיהוֹן לְחוּד לִית פְּתִגָּם דְּבִישָׂא

בְּרָגְלִי אֶעֱיִבֵּר:

רק אין דבר. אין שום דבר מזיקד:

ב וַיֹּאמְרוּ לֹא תֵעָבֹר וַיֵּצֵא

אֲדוֹם לְקַרְאָתוֹ בְּעַם כְּבֹד

וּבִיד חֲזָקָה:

וְאָמַר לֹא תַעֲבֹר וְנִפְק אֲדוֹמָא

לְקַדְמוֹתֶיהָ בְּחִיל רַב וּבִידָא תְּקִיפָא:

וּבִיד חֲזָקָה. בַּהֲבֹטְחָת זְקִנְנוּ וְהַיָּדִים יָדֵי

עֲשׂוּ:

כֹּא וַיִּמָּאֵן אֲדוֹם נִתֵּן אֶת

יִשְׂרָאֵל עֲבָר בְּגַבְלוֹ וַיֵּט

יִשְׂרָאֵל מֵעֲלִיו: (פ)

וְסָרִיב אֲדוֹמָא לְמִשְׁבַּק יֵת יִשְׂרָאֵל

פרשת חוקת - חמישי - במחברות שלישי - דף נד

לְמַעַבְר בְּתַחוּמֶיהָ וּסְטָא יִשְׂרָאֵל

מְלוֹתֶיהָ:

חֲמִישִׁי -

במחברות

שלישי

וַיִּסְעוּ מִקֵּדֶשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי

יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה הָרַחֵק:

וַנִּטְלוּ מִרְקָם וְאַתּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל
כְּנִשְׁתָּא לְהַר טוֹרָא:

כל העדה. כולם שלמים ועומדים להכנס
לארץ, שלא היה בהן אחד מאותם
שנגזרה גזירה עליהם, שכבר כלו מתי
מדבר, ואלו מאותן שכתוב בהן חיים
כלכם היום: הר ההר. הר על גבי הר,
כתפוח קטן על גבי תפוח גדול, ואף על פי
שהענן הולך לפניהם ומשוח את ההרים,
שלשה נשארו בהן, הר סיני לתורה, והר
נבו לקבורת משה, והר ההר לקבורת

אהרן:

בג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל

אַהֲרֹן בְּהֹר הָהָר עַל גְּבוּל

אֶרֶץ אֲדָוָה לֵאמֹר:

וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה וְלֹאֲהֲרֹן בְּהֹר טוֹרָא

עַל תְּחוֹם אֶרֶץ דְּאֲדָוָה לְמִיָּמָר:

עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֲדָוָה. מִגִּיד שִׁמְפָנִי

שֶׁנִּתְחַבְּרוּ כֵּאֵן לְהִתְקַרֵּב לַעֲשׂוֹ הָרָשָׁע,

נִפְרָצוּ מַעֲשֵׂיהֶם וַחֲסָרוּ הַצַּדִּיק הַזֶּה, וְכֵן

הַנְּבִיא אֹמֵר לִיהוֹשֻׁפֵּט, בַּהֲתַחֲבֹרֶךְ עִם

אחזיהו פרץ ה' את מעשיך:

כד־יִאָסֹף אֶהְרֹן אֶל עַמּוּיוֹ כִּי לֹא

יָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי

לְבָנִי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָרִיתָם

אֶת פִּי לְמִי מָרִיבָה:

יִתְכַנֵּשׁ אֶהְרֹן לְעַמִּיָּה אֲרִי לֹא יַעֲזֹל

לְאַרְעָא דִּי יִהְיֶה לְבָנִי יִשְׂרָאֵל עַל דִּי

סָרִיבְתוֹן עַל מִימָרִי לְמִי מִצּוֹתָא:

כֹּה קָח אֶת אֶהְרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר

בְּנֹו וְהֵעֵל אֶתְּם הֹר הַחֹר:

דְּבַר יֵת אֶהְרֹן וְיֵת אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וְאַסִּיק

יִתְהוֹן לְהֹר טוֹרָא:

קח את אהרן. בדברי ניהומים, אמור לו,

אשריד שתראה כתרך נתון לבנד, מה

שאיין אני זכאי לכך:

כו וְהִפְשִׁט אֶת אֶהְרֹן אֶת

בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר

בְּנֹו וְאַהֲרֹן יֵאָסֶף וּמֵת שָׁם:

וְאֶשְׁלַח יְתָ אֶהֱרֹן יְתָ לְבוֹשׁוֹהִי

וְתִלְבִּישׁנוֹן יְתָ אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וְאֶהֱרֹן

יְתָכְנִישׁ וַיָּמוּת תָּמָן:

את בגדיו. את בגדי כהונה גדולה

הלבישהו, והפשיטם מעליו לתתם על בנו

בפניו, אמר לו הכנס למערה ונכנס, ראה

מטה מוצעת ונר דלוק, אמר לו עלה

למטה ועלה, פשוט ידיך ופשט, קמוץ

פיך וקמץ, עצום עיניך ועצם, מיד חמד

משה לאותה מיתה, וזהו שנאמר לו

כאשר מת אהרן אחיך, מיתה שנתאזית

לה:

בו ויעש משה באשר צוה

יהוה ויעלו אל הר ההר לעיני

כל העדה:

ועבד משה כמא די פקיד יי וסליקו

להר טורא לעיני כל כנשתא:

ויעש משה. אף על פי שהדבר קשה לו

לא עכב:

בח ויפגש משה את אהרן את

בְּגִדָיו וַיִּלְבַּשׁ אֶת־אֶת

אֶלְעָזָר בְּנוֹ וַיָּמַת אֶהֱרֹן שָׁם

בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מִשָּׁה

וְאֶלְעָזָר מִן־הָהָר׃

וַאֲשַׁלַּח מִשָּׁה יָת אֶהֱרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי

וַאֲלִבִּישׁ יִתְהוֹן יָת אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וּמִית

אֶהֱרֹן תָּמָן בְּרִישׁ טוֹרָא וּנְחַת מִשָּׁה

וְאֶלְעָזָר מִן־טוֹרָא׃

כֹּט וַיֵּרָאוּ כָּל־הָעֵדָה כִּי־גִוַע

אַהֲרֹן וַיִּבְכוּ אֶת אֶהֱרֹן

שֶׁלְעֵשִׁים יוֹם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל:

(ס)

וַחֲזוּ כָּל בְּנֵשֶׁתָּא אֲרֵי מִית אֶהֱרֹן וַבְּכוּ

יֵת אֶהֱרֹן תִּלְתִּין יוֹמִין כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל:

וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה זָגוּ. כַּשְּׂרָאוּ מִשָּׁה

וּאֲלַעְזַר יוֹרְדִים וְאֶהֱרֹן לֹא יָרַד, אָמְרוּ הֵיכֵן

הוּא אֶהֱרֹן, אָמַר לָהֶם מָת, אָמְרוּ, אֲפֹשֶׁר

מִי שֶׁעָמַד כְּנֶגֶד הַמֶּלֶאךָ וְעֶצֶר אֶת הַמִּגְפָּה

יִשְׁלֹט בּוֹ מֶלֶאךָ הַמּוֹת, מִיָּד בִּקֵּשׁ מִשָּׁה

**רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל
במטה, ראו והאמינו: כל בית ישראל.
האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף
שלום, ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין
איש לאשתו: כי גוע. אומר אני,
שהמתרגם דהא מית, טועה הוא, אלא אם
כן מתרגם ויראו ואתחזיאו, שלא אמרו
רבותינו ז"ל כי זה משמש בלשון דהא
אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד,
וכדאמר רבי אבהו, דאמר רבי אבהו אל
תקרי ויראו אלא וייראו, ועל לשון זה**

נופל לשון דהא, לפי שהוא נתינת טעם
למה שלמעלה הימנו, למה ויראו לפי
שהרי מת אהרן, אבל על תרגום וחזו כל
בנישאתא אין לשון דהא נופל, אלא לשון
אשר, שהוא מגזרת שמוש אי, שמצינו
אם משמש בלשון אשר, כמו ואם מדוע
לא תקצר רוחי, והרבה מפורשים מזה
הלשון אם חרוצים ימיו:

במדבר פרק-כא

א וַיִּשְׁמַע הַכֹּהֲנֵי מֶלֶךְ עָרֹד
יָשָׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל

דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל

וַיֵּשֶׁב מִמָּנּוּ שָׁבִי:

וַיִּשְׁמַע כְּנַעֲנָה מֶלֶכָּא דְעָרֹד יִתִּיב

דְּרוּמָא אֲרִי אֲתָא יִשְׂרָאֵל אֲרַח

מֵאֵלֵיא וְאַגַּח קִרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב

מִנִּיהָ שָׁבִיא:

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי שִׁמְעַ שְׁמַת אַהֲרֹן

וְנִסְתָּלְקוּ עֲנֵנֵי כְבוֹד כּו' כְּדֹאִיתָא בְּרֵאשׁ

הַשָּׁנָה, וְעַמְלָק מַעֲוֹלָם רָצוּעָה מֵרְדּוּת

לְיִשְׂרָאֵל, מִזֶּמֶן בְּכָל עֵת לְפֹרְעָנוּת: יוֹשֵׁב

**הנגב. זה עמלק, שנאמר עמלק יושב
בארץ הנגב, ושנה את לשונו לדבר בלשון
כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים
להקב"ה לתת כנענים בידם, והם אינן
כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי
עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל
סתם, שנאמר אם נתון תתן את העם הזה
בידי: דרך האתרים. דרך הנגב שהלכו בה
מרגלים, שנאמר ויעלו בנגב. דבר אחר,
דרך האתרים, דרך התייר הגדול הנוסע
לפניהם, שנאמר דרך שלשת ימים לתור**

לָהֶם מְנוּחָה: וַיֵּשֶׁב מִמֶּנּוּ שְׂבִי. אֵינָהּ אֵלָּא

שְׂפָחָה אַחַת:

ב וַיֵּדֶר יִשְׂרָאֵל נָדָר לַיהוָה

וַיֹּאמֶר אֵם נָתַן תְּתִין אֶת הָעַם

הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמֹתִי אֶת

עַרְיָהֶם:

וְקִיִּים יִשְׂרָאֵל קִיִּים קָדָם יי וַאֲמַר אֵם

מִמָּסַר תְּמָסַר יָת עֲמָא הָדִין בְּיָדִי

וַאֲגַמַּר יָת קְרוּיָהוֹן:

והחרמתי. אקדיש שללם לגבוה:

ג וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל

וַיִּתֵּן אֶת הַכֶּנַעַנִי וַיַּחַרֵם

אֶת־הֶם וְאֶת עֲרִיָּהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם

הַמָּקוֹם חֶרְמָה: (פ)

וַקִּבֵּיל יי צְלוֹתֶיהָ דִּישְׂרָאֵל וּמִסֵּר יְת

כֶּנַעֲנָאָה וְגַמֵּר יִתְּהוֹן וַיִּת קְרוֹיָהוֹן

וַיִּקְרָא שְׁמָא דְאַתְרָא חֶרְמָה:

ויחרם אתהם. בהריגה: ואת עריהם.

חרמי גבוה:

וַיִּסְעוּ מֵהָר הַהוּא דֶּרֶךְ יָם סוּף

לְסַבֵּב אֶת אֶרֶץ אֱדוֹם וְתִקְצַר

נַפְשׁ הָעָם בַּדֶּרֶךְ:

וַנִּטְּלוּ מֵהָר טוֹרָא אֶרֶץ יְמָא דְסוּף

לְאַקְפֵּא יַת אֶרֶץ דְּאֱדוֹם וְעַקַּת

נַפְשָׁא דְעַמָּא בְּאוֹרְחָא:

דרך ים סוף. כיון שמת אהרן ובאה

עליהם מלחמה זו, חזרו לאחוריהם דרך

ים סוף, הוא הדרך שחזרו להם כשנגזרה
עליהם גזירת מרגלים, שנאמר וסעו
המדברה דרך ים סוף, וכאן חזרו
לאחוריהם שבע מסעות, שנאמר ובני
ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה
שם מת אהרן, וכי במוסרה מת והלא בהר
ההר מת, אלא שם חזרו והתאבלו עליו
והספידוהו כאילו הוא בפניהם. צא ובדוק
במסעות, ותמצאם שבע מסעות מן
מוסרה עד הר ההר: לסבב את ארץ
אדום. שלא נתנם לעבור בארצו: ותקצר

**נפש העם בדרך. בטורה הדרך, שהוקשה
להם, אמרו, עכשיו היינו קרובים להכנס
לארץ ואנו חוזרים לאחורינו, כך חזרו
אבותינו ונשתחו שלשים ושמנה שנה עד
היום, לפיכך קצרה נפשם בעינוי הדרך,
ובלשון לע"ז אנקרו דלו"ר. ולא יתכן
לומר ותקצר נפש העם בדרך בהיותם
בדרך, ולא פירש בו במה קצרה, שכל
מקום שתמצא קצור נפש במקרא,
מפורש שם במה קצרה, כגון ותקצר נפשי
בהם, וכגון ותקצר נפשו בעמל ישראל.**

וכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון
קצור נפש, כאדם שהטורח בא עליו, ואין
דעתו רחבה לקבל אותו הדבר, ואין לו
מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער,
ובדבר המטריח נופל לשון גודל, שגדול
הוא וכבד על האדם, כגון וגם נפשם
בחלה בי, גדלה עלי, ויגאה כשחל תצודני,
כללו של פירוש, כל לשון קצור נפש
בדבר, לשון שאין יכול לסובלו הוא, שאין
הדעת סובלתו:

הַיִּדְבָּר הָעֵם בְּאַלְהִים וּבַמֶּלֶךְ

לָמָּה הֵעֵלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת

בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם

וְנִפְשָׁנוּ קָצָה בַּלָּחֶם הַקָּלֵקֶל:

וְאַתְרַעַם עָמָא בְּמִימְרָא דִּי וְעַם מִשָּׁה

נִצּוּ לָמָּה אֲסַקְתוּנָא מִמִּצְרַיִם לָמָּת

בַּמִּדְבָּרָא אֲרִי לֵית לַחֲמָא וְלֵית מִיָּא

וְנִפְשָׁנָא עָקַת בְּמִנָּא הֲדִין דְּמִיכְלִיָּה

קָלִיל:

באלהים ובמשה. השוו עבד לקונו: למה

העֲלִיתָנוּ. שְׁנִיָּהֶם שׁוּיִם: וּנְפֹשֵׁנוּ קָצָה.

אֵף זֶה לָשׁוֹן קָצוֹר נֶפֶשׁ וּמָאוֹס: בִּלְחָם

הַקְּלוּקָל. לִפִּי שֶׁהֵמֶן נִבְלָע בְּאִיבָרִים

קִרְאָהּ קְלוּקָל, אִמְרוּ, עֵתִיד הֵמֶן הַזֶּה

שִׁיתִּפַּח בְּמַעֲיָנוּ, כָּלוּם יֵשׁ יָלוֹד אֲשֶׁה

שִׁמְכָנִים וְאֵינוּ מוֹצִיא:

וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעָם אֶת

הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרָפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת

הָעָם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל:

וַגִּרֵּי יִי בְּעַמָּא יֵת חִיּוֹן קָלָן וַנְּכִיתוּ יֵת

עֲמָא וּמִית עִם סְגִי מִיִּשְׂרָאֵל:

את הנחשים השרפים. ששורפים את

האדם בארם שיניהם: וינשכו את העם.

יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע

ממוציאי דבה, יבוא נחש שכל המינין

נטעמין לו טעם אחד,, ויפרע מכפויי

טובה שדבר אחד משתנה להם לכמה

מטעמים:

וַיִּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ

חָטֵאנוּ כִּי דִבַּרְנוּ בִּיהוָה וּבְךָ

הַתִּפְּלֵל אֶל יְהוָה וַיִּסַּר מַעֲלֵינוּ

אֶת הַנֶּחֱשׁ וַיִּתְּפֵל מִנְּשָׁה בְּעַד

הָעַם:

וְאַתָּה עָמָא לְמִנְּשָׁה וְאַמְרוּ חֲבִנָא אֲרִי

אֶתְרַעֲמָנָא קָדָם יְיָ וְעַמָּךְ נִצִּינָא צִלִּי

קָדָם יְיָ וַיַּעֲדֵי מִנְּנָא ית חוּיָא וְצִלִּי

מִנְּשָׁה עַל עָמָא:

וַיִּתְּפֵל מִנְּשָׁה. מִכָּאן לְמִי שֶׁמִּבְקָשִׁים

מִמֶּנּוּ מַחֲיֵלָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֲבִזְרֵי מִלְּמַחֲוֹל:

ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה
לָךְ שָׂרָף וְשִׁים אֹתוֹ עַל נֶם
וְהָיָה כָּל הַנִּשּׁוֹף וְרָאָה אֹתוֹ
וְחָיָה׃

וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה עֲבִיד לָךְ קָלִיא וְשׂוֹי
יְתִיָּה עַל אֶת וִיָּהִי כָּל דִּיתְנַכִּית וִיחֲזִי
יְתֵה וִיתְקִים׃

על נם. על כלונם שקורין פירק"א
בלע"ז, זכך וכנס על הגבעה, ארים נסי,

שאו נם, ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה
קוראו נם: כל הנשוד. אפילו כלב או
חמור נושכו היה נזוק ומתנוונה והולך,
אלא שנשיכת הנחש ממהרת להמית,
לכך נאמר כאן וראה אותו, ראה בעלמא,
ובנשיכת הנחש נאמר והביט, והיה אם
נשך הנחש את איש והביט וגו', שלא היה
ממהר נשוד הנחש להתרפאות אלא אם
כן מביט בו בכוונה. ואמרו רבותינו, וכי
נחש ממית או מחיה, אלא בזמן שהיו
ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין

את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים,
ואם לאו היו נמוקים:

ט וַיַּעַשׂ מִנְּשָׁה נְחֹשׁ נְחֹשֶׁת
וַיַּשְׁמְהוּ עַל הַנֶּסֶם וְהָיָה אִם
נָשָׁךְ הִנָּחֹשׁ אֶת אִישׁ וְהַבֵּיט
אֶל נְחֹשׁ הִנָּחֹשֶׁת וְחָיָה:

וַעֲבַד מִנְּשָׁה חֲוִיָּא דְנִחָשָׂא וְשׁוּיָה עַל
אֶת וְהָיָה כִּד נְכִית חֲוִיָּא יֵת גְּבֵרָא
וּמִסְתַּכַּל לְחֲוִיָּא דְנִחָשָׂא וּמִתְקִים:

נחש נחשת. לא נאמר לו לעשותו של

נחשת, אלא אמר משה הקב"ה קוראו

נחש, ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל

על לשון:

שיר

וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ

בְּאֵבֹת:

וַיִּטְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשְׂרוּ בְּאֵבֹת:

יֵא וַיִּסְעוּ מֵאֵבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי

הַעֲבָרִים בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי

מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:

וַנִּטְּלוּ מֵאוֹבוֹת וְאֶשְׁרוּ בַּמִּגִּיזָה עֲבָרָאִי

בַּמִּדְבָּרָא דִּי עַל אִפִּי מוֹאָב מִמִּדְנָח

שָׁמָשׁ:

בעיי העברים. לא ידעתי למה נקרא

שםם עיים, ועי לשון חורבה הוא, דבר

הטאוט במטאטא, והעי"ן בו יסוד לבדה,

והוא מלשון יעים ויעה ברד: העברים.

דרך מעבר העוברים שם את הר נבו אל

אֶרֶץ כְּנָעַן, שֶׁהוּא מִפְסִיק בֵּין אֶרֶץ מִוָּאב
לְאֶרֶץ אֲמֹרִי: עַל פְּנֵי מִוָּאב מִמִּזְרַח
הַשָּׁמֶשׁ. בַּמִּזְרָחָה שֶׁל אֶרֶץ מִוָּאב:

יב מִשָּׁם נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחֲלֵי
זָרָד:

מִתַּמָּן נָטְלוּ וַיֵּשְׁרוּ בְּנַחֲלֵי דְזָרָד:

יג מִשָּׁם נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר
אֶרְנוֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר הַיַּצִּיא
מִגְבֹּל הָאֲמֹרִי כִי אֶרְנוֹן גְּבוּל

מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין

הָאֱמֹרִי:

מִתְּמָן נָטְלוּ וְיָשְׁרוּ מֵעֲבָרָא דְאַרְנוֹן דִּי

בְּמִדְבָּרָא דְנַפְיָק מִתְּחוּם אֱמֹרָאָה אֲרִי

אַרְנוֹן תְּחוּם מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין

אֱמֹרָאָה:

מִגְבוּל הָאֱמֹרִי. תְּחוּם סוּף מִצָּר שְׁלָהֶם,

וּכְן גְבוּל מוֹאָב, לְשׁוֹן קִצָּה וְסוּף: מֵעֲבַר

אַרְנוֹן. הִקִּיפוּ אֶרֶץ מוֹאָב כָּל דְּרוֹמָה

וּמִזְרָחָה, עַד שֶׁבְּאוּ מֵעֲבַר הַשְּׁנִי לְאַרְנוֹן,

בתוך ארץ האמורי בצפונה של ארץ
מואב: היוצא מגבול האמורי. רצועה
יוצאה מגבול האמורי והיא של אמוריים,
ונכנסת לגבול מואב עד ארנון שהוא גבול
מואב, ושם חנו ישראל ולא באו לגבול
מואב,, כמו שאמר יפתח וגם אל מלך
מואב שלח ולא אבה, ומשה רמזה כאשר
עשו לי בני עשו היושבים בשעיר
והמואבים היושבים בער, מה אלו לא
נתנום לעבד בתוך ארצם אלא הקיפום
סביב, אף מואב כן:

יֵד עַל כֵּן יֹאמַר בְּסֵפֶר מַלְחָמֹת

יְחֻזָּה אֶת זֶה בְּסוּפָה וְאֶת

הַנְּחָלִים אֶרְנוּן:

עַל כֵּן יִתְאָמַר בְּסֵפֶר קְרִבִּין דְּעֵבֵד יִי

עַל יָמָא דְסוּף וּגְבוּרִין דְעַל נְחָלֵי

אֶרְנוּן:

עַל כֵּן יֹאמַר. עַל חֲנִיָּה זֶה וְנָסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ

בָּהּ, יֹאמַר בְּסֵפֶר מַלְחָמֹת ה', כְּשֶׁמִּסְפָּרִים

נָסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאֲבוֹתֵינוּ יִסְפְּרוּ אֶת זֶה וְגו':

את זהב. כמו את יהב, כמו שיאמר מן
יעד ועד, כן יאמר מן יהב זהב, זהוי"ו
יסוד הוא, כלומר את אשר יהב להם
והרבה נסים בים סוף: ואת הנחלים
ארנון. בשם שמספרים בנסי ים סוף, כך
יש לספר בנסי נחלי ארנון, שאף כאן
נעשו נסים גדולים. ומה הם הנסים:

טו וְאֵשֶׁר הִנְחִלִים אֲשֶׁר נָטָה
לְשִׁבַת עָר וְנִשְׁעַן לְגִבּוֹל
מוֹאָב:

וְשָׁפוּךְ נִחֲלִיא דְּמַדְבָּרִין לְקַבֵּל לְחֵית

וּמִסְתְּמִיךְ לְתַחֲוִים מוֹאֵב:

וְאִשְׁד הַנַּחֲלִים. תַּרְגוּם שֶׁל שֹׁפֵךְ אִשְׁד,

שֹׁפֵךְ הַנַּחֲלִים, שֶׁנִּשְׁפָּךְ שֵׁם דָם אֲמֹרִיִּים

שֶׁהָיוּ נִחְבָּאִים שֵׁם, לְפִי שֶׁהָיוּ הַהָרִים

גְּבוּהִים וְהַנַּחֲל עֲמוּק וְקָצֵר, וְהַהָרִים

סְמוּכִים זֶה לָזֶה, אָדָם עֹמֵד עַל הָהָר מִזֶּה

וּמִדָּבָר עִם חֲבִירוֹ בָּהָר מִזֶּה, וְהַדֶּרֶךְ עֹבֵר

בְּתוֹךְ הַנַּחֲל, אָמְרוּ אֲמֹרִיִּים, כְּשִׁיכְנֹסוּ

יִשְׂרָאֵל לְתוֹךְ הַנַּחֲל לְעִבּוֹר, נִצָּא מִן

הַמַּעְרֹת בָּהָרִים שֶׁלְמַעַלָּה מֵהֶם, וְנִהְרָגִם

בַּחֲצִיִּים וְאַבְנֵי בִלְיִסְטְרָאוֹת, וְהָיוּ אוֹתָן
הַנִּקְעִים בַּהֵר שֶׁל צֵד מוֹאֵב, וּבַהֵר שֶׁל צֵד
אֲמֹרִיִּים הָיוּ כִּנְגַד אוֹתָן נִקְעִים כַּמִּין
קֶרְנוֹת וְשָׁדִים בּוֹלְטִין לַחוּץ, כִּיּוֹן שֶׁבָּאוּ
יִשְׂרָאֵל לְעִבּוֹר, נִזְדַּעְזַע הָהָר שֶׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁפָּחָה הַיּוֹצֵאת לְהַקְבִּיל פָּנֵי
גְבִירָתָהּ, וְנִתְקַרַּב לְצֵד הָרָה שֶׁל מוֹאֵב,
וְנִכְנְסוּ אוֹתָן הַשָּׁדִים לְתוֹךְ אוֹתָן נִקְעִים
וְהִרְגוּם. וְזֶהוּ אֲשֶׁר נִטָּה לְשַׁבֵּת עַר, שֶׁהָהָר
נִטָּה מִמְּקוֹמוֹ וְנִתְקַרַּב לְצֵד גְּבוּל מוֹאֵב
וְנִדְבַק בּוֹ, וְזֶהוּ וְנִשְׁעַן לְגְּבוּל מוֹאֵב.:

טו וּמִנְשָׁם בְּאַרְהָ הוּא הַבָּאֵר

אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמִנְשָׁה אֲסַף

אֶת הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם: (ט)

וּמִתַּמֶּן אֶתִּיהִיבֶת לְהוֹן בִּירָא הִיא בִּירָא

דִּי אָמַר יי לְמִנְשָׁה כְּנוֹשׁ יֵת עֲמָא וְאִתָּן

לְהוֹן מֵיָא:

ומשם בארה. משם בא האשד אל הבאר.

ביצד, אמר הקב"ה מי מודיע לבני הנסים

הכלו המשל אומר נתת פת לתינוק הודיע

לאמו, לאחר שעברו חזרו ההרים

למקומם, והבאר ירדה לתוך הנחל
והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות
ואיברים, ומוליכתן סביב המחנה, וישראל
ראו ואמרו שירה:

יִזְאֶז יְשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה
הַזֹּאת עָלֵי בָּאֵר עָנּוּ לָהּ:

בֶּכֶן שִׁבַּח יִשְׂרָאֵל יְתֹתוּ שִׁבְחָתָא הָדָא
סְקִי בִּירָא שִׁבְחוּ לָהּ:

עלי באר. מתוך הנחל, והעלי מה שאת
מעלה, ומנין שהבאר הודיעה להם,

שנאמר ומשם בארה, וכי משם היתה
והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם,
אלא שירדה לפרסם את הנסים, וכך אז
ישיר ישראל, השירה הזאת נאמרה בסוף
ארבעים, והבאר נתנה להם מתחלת
ארבעים, מה ראה להכתב כאן, אלא
הענין הזה נדרש למעלה הימנו:

יח בַּאֲרֵי חֲפָרוֹת שְׂרִים פָּרוֹת

נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקָן

בְּמַשְׁעָנֹתָם וּבְמַדְבָּר מִתְנַה:

בִּירָא דְחִפְרוּהָ רַבְרַבִּיא כְּרוּהָ רִישִׁי

עֲמָא סְפָרִיא בְּחוּטְרִיהוֹן וּמַדְבָּרָא

אֲתִיהֵיבַת לְהוֹן:

באר חפרוה. זאת היא הבאר אשר חפרוה

שרים, משה ואהרן: במשענותם. במטה:

וממדבר. נתנה להם:

יט וּמִמֶּתְנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל

בְּמוֹת:

וּמִדְאֲתִיהֵיבַת לְהוֹן נַחֲתָא עֲמָהוֹן

לְנַחֲלִיא וּמִנְחִלִיא סֶלְקָא עֲמֵהוּן

לְרַמְתָּא:

וּמִמַּתְנָה נַחֲלִיאֵל. כְּתִרְגוּמוֹ:

כ וּמִבְּמֹת הַגִּיא אֲשֶׁר בְּשִׂדָּה

מוֹאֵב רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה

עַל פְּנֵי הַיְּשִׁימֹן:

וּמִרְמַתָּא לְחִילִיא דִּי בְּחֻקְלֵי מוֹאֵב יִישׁ

רַמְתָּא וּמִסְתַּכֵּיא עַל אִפֵּי בֵּית יְשִׁימוֹן:

וּמִבְּמֹת הַגִּיא אֲשֶׁר בְּשִׂדָּה מוֹאֵב. כִּי שֵׁם

מת משה ושם בטלה הבאר. דבר אחר,
ברוזה נדיבי העם, כל נשיא ונשיא כשהיו
חונים, נוטל מקלו ומושך אצל דגלו
ומחנהו, ומי הבאר נמשכין דרך אותו
סימן ובאין לפני חניית כל שבט ושבט:
במחקה. על פי משה שנקרא מחוקק,
שנאמר כי שם חלקת מחוקק ספון. ולמה
לא נזכר משה בשירה זו, לפי שלקה על
ידי הבאר, וכיון שלא נזכר שמו של משה
לא נזכר שמו של הקב"ה, משל למלך
שהיו מזמנין אותו לסעודה, אמר אם

אוהבי שם אני שם ואם לאו איני הולך:

ראש הפסגה. כתר גומו ריש רמתא:

פסגה. לשון גובה, וכן פסגו ארמנותיה,

הגביהו ארמנותיה: ונשקפה. אותה

הפסגה, על פני המקום ששמו ישימון,

והוא לשון מדבר שהוא שמם. דבר אחר

ונשקפה הבאר על פני הישימון, שנגנזה

בימה של טבריא, והעומד על הישימון

מביט ורואה כמין כברה בים, והיא הבאר.

בך דרש רבי תנחומא:

כא שביעי -

במחוברות

רביעי

וישלח ישראל מלאכים אל

סיחון מלך האמורי לאמר:

וישלח ישראל אגדין לות סיחון

מלכא דאמוראה למימר:

**וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים. וּבִמְקוֹם אֲחֵר
תּוֹלָה הַשְּׁלִיחוֹת בַּמֶּשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר וַאֲשַׁלַּח
מַלְאָכִים מִמֶּדְבַּר קִדְמוֹת, וּכְן וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה
מַלְאָכִים מִקֹּדֶשׁ אֵל מֶלֶךְ אֱדוֹם, וּבִיפְתָח
הוּא אֹמֵר וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֵל
מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגו', הַכְּתוּבִים הַלְלוּ צְרִיכִים זֶה
לְזֶה, זֶה נּוֹעֵל וְזֶה פּוֹתַח, שֶׁמֹּשֶׁה הוּא
יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂרָאֵל הֵם מֹשֶׁה, לֹא־מֵר לֵךְ
שֶׁנֶּשִׂיא הַדּוֹר הוּא כָּכָל הַדּוֹר, כִּי הַנֶּשִׂיא
הוּא הַכֹּל:**

כב אֶעֱבְרָה בְּאֶרְצְךָ לֹא נִפְתָּה

בְּשׂוּדָהּ וּבְכָרֶם לֹא נִשְׁתָּה מִי

בְּאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נִלְךְ עַד

אֲשֶׁר נֶעְבַר הַבֵּלֶךְ:

אֶעֱיֵב בְּאֶרְעָךְ לֹא נִסְיִי בַּחֲקֵל וּבְכָרֶם

לֹא נִשְׁתִּי מִי גּוֹב בְּאֶרֶח מִלְכָּא נִיזִיל

עַד דִּי נֶעְבַר תְּחוּמָךְ:

אֶעֱבֹרָה בְּאֶרְצְךָ. אִם עַל פִּי שְׂלֹא נִצְטוּ

לְפָתוּחַ לָהֶם בְּשָׁלוֹם, בִּקְשׁוּ מֵהֶם שָׁלוֹם:

כַּן וְלֹא נָתַן סִיחֹן אֶת יִשְׂרָאֵל

עֲבַר בְּגִבּוֹלוֹ וַיֵּאָסֶף סִיחֹן אֶת

כָּל עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקֶרֶת יִשְׂרָאֵל

הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֵא יְהִצָּה וַיִּלָּחֶם

בְּיִשְׂרָאֵל:

וְלֹא שָׁבַק סִיחֹן יָת יִשְׂרָאֵל לְמַעַבַּר

בְּתַחוּמֶיהָ וּכְבַּשׁ סִיחֹן יָת כָּל עַמֶּיהָ

וַנִּפֹּק לְקַדְמוֹת יִשְׂרָאֵל לְמִדְבָּרָא וְאֶת־א

לִיהִץ וְאֶגִּיחַ קָרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל:

וְלֹא נָתַן סִיחֹן זָגוֹ. לְפִי שֶׁכָּל מַלְכֵי כְנָעַן

היו מעלין לו מס, שהיה שומרם שלא
יעברו עליהם גייסות, כיון שאמרו לו
ישראל אעברה בארצך, אמר להם, כל
עצמי איני יושב כאן אלא לשמורם
מפניכם, ואתם אומרים כך: ויצא לקראת
ישראל. אילו היתה חשבון מלאה יתושין
אין כל בריה יכולה לכבשה, ואם היה
סיחון בכפר חלש אין כל אדם יכול
לכבשו, וכל שכן שהיה בחשבון. אמר
הקב"ה מה אני מטריח על בני כל זאת
לצור על כל עיר ועיר, נתן בלב כל אנשי

המלחמה לצאת מן העיירות, ונתקבצו
כולם למקום אחד ושם נפלו, ומשם הלכו
ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם, כי
אין שם איש אלא נשים וטף:

כֹּד וַיִּכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי חָרֵב
וַיִּירֶשׁ אֶת אֶרֶצוֹ מֵאַרְנוֹן עַד
יַבֵּק עַד בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל
בְּנֵי עַמּוֹן:

וּמַחְהִי יִשְׂרָאֵל לְפֶתַח דְּחָרֵב וִירַת יֵת
אֶרְעִיהָ מֵאַרְנוֹנָא עַד יוֹבְקָא עַד בְּנֵי

עֲמוֹן אֲרִי תִקֶּיף תַּחֲמָא דְּבִנֵּי עֲמוֹן:

כִּי עִז. וּמָהוּ חִזְקוֹ, הִתְרֵאתוּ שֶׁל הַקֶּב"ה

שֶׁאָמַר לָהֶם אֵל תִּצּוּרִם וְגו':

כֹּה וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הָעָרִים

הָאֵלֶּה וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל עָרֵי

הָאֲמֹרִי בַּחֲשֹׁבֹן וּבְכָל

בְּנֵי יֵה:

וַכַּבֵּשׁ יִשְׂרָאֵל יָת כָּל קְרוֹיָא הָאֵלִין

וַיִּתֵּיב יִשְׂרָאֵל בְּכָל קְרוֹי אֲמֹרָא

בְּחֶשְׁבוֹן וּבְכָל כְּפָרְנָהָא:

בנתיחה. כפרים הסמוכים לה:

כו כִּי חֶשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ:

הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחָם בְּמֶלֶךְ:

מֹואָב הָרֹאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל

אֶרֶצוֹ מִיַּדוֹ עַד אֶרְנֹן:

אֲרִי חֶשְׁבוֹן קִרְתָּא דְּסִיחֹן מֶלֶכָא

דְּאֱמֹרָאָה הִיא וְהוּא אֶגְח קִרְבָּא

בְּמֶלֶכָא דְּמֹואָב קִדְמָאָה וַנְּסִיב יָת כָּל

אַרְעִיָּה מִיַּדֶּיהָ עַד אֲרָנוֹן:

וְהוּא נֹלֶחֶם. לָמָּה הוּצַרְךָ לְהַכְתָּב, לְפִי

שֶׁנֶּאֱמַר אַל תִּצַּר אֶת מוֹאֵב, וְחֲשַׁבּוֹן מִשְׁלַ

מוֹאֵב הִיִּתָּה, כְּתַב לָנוּ שְׁסִיחּוֹן לְקַחָה מֵהֶם,

וְעַל יָדוֹ טָהְרָה לְיִשְׂרָאֵל: מִיָּדוֹ. מִרְשׁוֹתָיו:

כֹּז עַל כֵּן יֵאָמְרוּ הַמַּשְׁלִיִּים בָּאוּ

חֲשַׁבּוֹן תִּבְנֶה וְתִכְוֶנֶן עִיר

סִיחּוֹן:

עַל כֵּן יֵימָרוּן מִתְּלִיא עוֹלוֹ לְחֲשַׁבּוֹן

תַּתְּבִּי וְתִשְׁתַּכַּל קָרְתָּא דְּסִיחון:

על כן. על אותה מלחמה שנלחם סיחון

במואב: יאמרו המושלים. בלעם, שנאמר

בו וישא משלו: המושלים. בלעם ובעור,

והם אמרו: באו חשבון. שלא היה סיחון

יכול לכבשה, והלך ושכר את בלעם

לקללו, וזהו שאמר לו בלק כי ידעתי את

אשר תברך מבורך וגו': תבנה ותכונן.

חשבון בשם סיחון להיות עירו:

כח כי אש יצאה מחשבון

לְהַבִּיחַ מִקְרִית סִיחֹן אֲכָלָה עֵר

מוֹאָב בַּעֲלִי בַמּוֹת אֲרִנִּי:

אֲרִי קִידוֹם תִּקְיָה כְּאִשָּׁא נִפְק מִחֲשֻׁבּוֹן

עֲבָדִי קָרָבָא כְּשִׁלְהוֹבִיתָא מִקְרִיתָא

דְּסִיחֹן קִטִּילוּ עֲמָא דְשָׂרוּ בְּלַחֲתִית

מוֹאָב כּוּמְרִיא דְּפִלְחִין בֵּית דַּחֲלָא

רַמַּתָּא דְּאֲרִנּוֹן:

כִּי אִשׁ יֵצֵא מִחֲשֻׁבּוֹן. מִשְׁכַּבְשָׁה סִיחֹן:

אֲכָלָה עֵר מוֹאָב. שֵׁם אוֹתָהּ הַמְדִינָה קְרוֹי

עַר בִּלְשׁוֹן עִבְרִי, וְלַחִיט בִּלְשׁוֹן אַרְמִי: עַר

מוֹאֵב. עַר שֶׁל מוֹאֵב:

כֹּט אִוִּי לָךְ מוֹאֵב אֲבֹדֶתָ עִם

כְּמוֹשׁ נָתַן בְּנֵיו פְּלִיטָם

וּבְנֵתָיו בַּעֲשֵׁבִית לְמַלְךְ אֲמֹרִי

סִיחוֹן:

וַיִּלְכוּן מוֹאֲבֵי אֲבֹדֶתוֹן עִמָּא דְּפִלְחִין

לְכְמוֹשׁ מִסֵּר בְּנוֹהִי צִירִין וּבְנֵתֵיהֶּ

בַּעֲשֵׁבִיָּא לְמַלְכָּא דְּאֲמֹרֶאָה סִיחוֹן:

אוי לך מואב. שקללו את מואב שימסרו

בידו: כמוש. שם אלהי מואב: נתן. הנותן

את בניו של מואב: פליטם. נסים ופליטים

מחרב ואת בנותיו בשבית וגו':

לֹא־נִירָם אָבֹד חֲשֹׁבוֹן עַד הֵיבֹן

וְנָשִׁים עַד נֶפֶח אֲשֶׁר עַד

מִיָּדְבָא:

וּמִלְכוֹ פֶסֶקֶת מִחֲשֹׁבוֹן עַדָּא שׁוֹלְטִין

מִדֵּיבֹן וְצִדִּיאוֹ עַד נֶפֶח דְּסַמִּיךְ עַד

מִידְבָּא:

וְנִירָם אַבְדּוֹ. מַלְכוּת שְׁלָהֶם: אַבְדּוֹ חֶשְׁבוֹן
עַד דִּיבּוֹן. מַלְכוּת וְעוֹל שְׁהִיָּה לְמוֹאב
בְּחֶשְׁבוֹן אַבְדּוֹ מִשֵּׁם, וְכֵן עַד דִּיבּוֹן, תִּרְגּוֹם
שֶׁל סָר עַד, כְּלוּמָר סָר נִיר מִדִּיבּוֹן, נִיר
לְשׁוֹן מַלְכוּת וְעוֹל וּמִמְשַׁלַּת אִישׁ, כְּמוֹ
לְמַעַן הִיֹּת נִיר לְדוֹד עַבְדֵּי: וְנָשִׁים. שִׁי"ן
דְּגוּשָׁה, לְשׁוֹן שְׂמִמָּה, כֵּן יֹאמְרוּ
הַמּוֹשְׁלִים: וְנָשִׁים. אוֹתָם: עַד נִפְחָה.
הַשִּׁימוֹנוֹם עַד נִפְחָה:

לֹא וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ

הָאֱמֹרִי:

וַיָּתֵב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ אֱמֹרָא:

לִבִּי וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת יַעֲזָר

וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵתֶיהָ (וַיִּירֶשׁ) וַיֹּרֶשׁ

אֶת הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר שָׁם:

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלְלָא יֵת יַעֲזָר וְכַבֵּשׁוּ

כַּפְרֵנֶהָ וְתַרְיֹךְ יֵת אֱמֹרָאָה דִּי תַמָּן:

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת יַעֲזָר. הַמְרַגְלִים

לכדוּהָ, אִמְרוּ לֹא נַעֲשֶׂה כְּרָאשׁוֹנִים,
בְּטוֹחִים אֲנִי בְּכַח תַּכְלֹתַי שֶׁל מֹשֶׁה
לֶהֱלַח:

לֹא וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דָרֶךְ הַבָּשָׁן
וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן
לִקְרֹאתָם הוּא וְכָל עַמּוֹ
לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי:

וְאֶת־פְּנֵיָאֻ וּסְלִיקוּ לְאַרְחַ מִתְּנִן וּנְפִק
עֹג מֶלֶכָּא דְּמִתְּנִן לְקַדְמוּתְהוֹן הוּא

וְכָל עַמִּיּה לְאַגָּחָא קִרְבָּא לְאַדְרַעִי:

מפטיר לד

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מִנְשָׁה אֵל

תִּירָא אֶתֹּו כִּי בִידֶךָ נָתַתִּי

אֶתֹּו וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אֶרְצוֹ

וַעֲשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ

לְסִיחִן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר

יֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן:

וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה לֹא תִדְחַל מִנִּיה אֲרִי
בִידֶךָ מִסָּרִית יִתִּיה וְיִת כָּל עַמִּיה וְיִת
אֶרְעִיה וְתַעֲבֹד לִיה כְּמֵא דִּי עֲבַדְתָּ
לְסִיחֹן מֶלֶכָּא דְּאַמּוֹרָאָה דִּי יִתֵּב
בְּחֶשְׁבֹּן:

אל תירא אותו. שהיה משה ירא להלחם,
שמה תעמוד לו זכותו של אברהם,
שנאמר ויבא הפליט, הוא עוג שפלט מן
הרפאים שהכו כדלעזמר וחביריו
בעשתרות קרנים, שנאמר כי רק עוג מלך

הבשן נשאר מיתר הרפאים:

לֹא וַיִּכּוּ אֹתוֹ וְאֵת בְּנָיו וְאֵת

כָּל עַמּוֹ עַד בָּלָתִי הַשָּׂאִיר לִי

שָׁרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת אֶרֶצוֹ:

וּמָחוּ יְתֵיהָ וַיֵּת בְּנוֹתֶיהָ כָּל עַמֶּיהָ עַד

דָּלָא אֲשַׁת־אֵר לִיהָ מִשִּׁזְיָב וַיִּרִיתוּ יֵת

אֶרְעֶיהָ:

וַיִּכּוּ אוֹתוֹ. מִשֶּׁהָ הִרְגוּ, כְּדֹאִיתָא בְּבִרְכוֹת

בַּהֲרוּאָה, עֵקֶר טוֹרָא בִּר תִּלְתָּא פִּרְסֵי זְכוּ:

א וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ

בְּעֵרְבוֹת מִזְאֵב מֵעֶבֶר לַיַּרְדֵּן

יִרְחוֹ: (פפפ)

וַנָּטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשְׁרוּ בְּמִישְׁרֵיָא

דְּמִזְאֵב מֵעֶבֶר לַיַּרְדֵּן דִּירְחוֹ:

חסלת פרשת חקת: